

Европейски съд по правата на човека

Мюлер и други срещу Швейцария
(Müller & Others v. Switzerland, A.133)

Жалба № 10737/1984

Решение от 24 май 1988 г.

(резюме)*

Чл. 10: свобода на художествено изразяване

Свободата на художествено изразяване се включва в приложното поле на чл. 10. Тези, които създават, изпълняват, разпространяват или излагат произведения на изкуството, допринасят за обмена на идеи и мнения, който е съществен за едно демократично общество. Оттук следва задължението на държавата да не посяга неоправдано върху свободата им на изразяване. Художниците и тези, които представят техните произведения, определено нямат “имунитет” срещу възможността за налагане на ограничения, както е предвидено в т. 2 на чл. 10. Всяко лице, което упражнява свободата си на изразяване, поема “задължения и отговорности”.

В правния и социален ред, установен от договарящите държави, не е възможно да се открие единна европейска концепция за морал. Гледището за изискванията на морала варира според времето и мястото, особено в нашата ера, която се характеризира със значително развитие на възгледите по този въпрос. Поради прекия си и непрекъснат контакт с живота в техните страни, държавните власти по принцип са в по-добра позиция в сравнение с международния съдия, когато трябва да се даде становище за точното съдържание на тези изисквания, както и за “необходимостта” от “ограничения” или “санкции”, предназначени да ги задоволят.

Факти по делото

Жалбоподателите са десет. Първият от тях – Йозеф Феликс Мюлер, е живописец. Останалите девет са съответно: художествен критик, преподавател по изкуство, реставратор, банков чиновник, архитект, общински служител, художник, фотограф и преподавател.

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Първият жалбоподател многократно излагал свои произведения, особено след 1981 г. – самостоятелно и с други художници, в частни галерии и в музеи, в Швейцария и в други държави. Със съдействието на Федералната служба за култура, през 1984 г. той взел участие в биеналето в Сидни – Австралия като представител на Швейцария. Бил носител на няколко награди и негови творби били закупувани от музеи, като “Кунстхале” в Цюрих.

През 1981 г. останалите деветима жалбоподатели организирали изложба на съвременно изкуство във Фрибург, в бившата “Голяма семинария” – сграда, която подлежала на разрушаване. Изложбата, озаглавена “Fri-Art 81”, била организирана като част от честванията по повод навършването на 500 години от включването на кантона Фрибург в Швейцарската конфедерация. Организаторите поканили за участие няколко художници, всеки от които имал право да покани друг художник по свой избор. Идеята била художниците да използват свободно предоставеното им пространство. Платната, създадени от тях на самото място от началото на м. август 1981 г., трябвало да бъдат свалени при закриването на изложбата на 18 октомври 1981 г.

В продължение на три нощи Йозеф Феликс Мюлер, който бил поканен от един от другите художници, създал три големи живописни платна с размери 3.11 м x 2. 24 м, 2.97 м x 1. 98 м и 3. 74 м x 2. 20 м., озаглавени “Три нощи, три картини”. Те били изложени при отварянето на изложбата на 21 август 1981 г. Изложбата била рекламирана в пресата и с афиши и била открита за всички, без заплащане на вход. В каталога, специално отпечатан за случая, били включени репродукции на живописните платна.

На 4 септември 1981 г. – денят на официалното откриване, Главният прокурор на кантона Фрибург информирал съдия-следователя, че е възможно въпросните живописни платна да попадат в приложното поле на чл. 204 от Наказателния кодекс, който забранявал неприлични публикации и изисквал тяхното унищожаване. По мнение на прокурора, една от картините нарушавала също така свободата на религиозните вярвания по смисъла на чл. 261 от Наказателния кодекс.

Според правителството, прокурорът действал въз основа на информация, предоставена от гражданин, чиято непълнолетна дъщеря реагира бурно на показаните живописни платна. Няколко дни преди това, друг посетител на изложбата откачил от стената и стъпкал едно от живописните платна.

Съдия-следователят, придружен от своя секретар и няколко полицейски служители, посетил изложбата на 4 септември и разпоредил въпросните картини да бъдат свалени и иззети. Жалбата срещу това негово действие е била отхвърлена.

След проведените разпити на десетте жалбоподатели, съдия-следователят решил, че те трябва да бъдат изправени пред районния наказателен съд. На 24 февруари 1982 г. съдът осъдил всеки от тях да заплати глоба от 300 швейцарски франка за публично показване на неприлични материали, на основание чл. 204, ал. 1 от Наказателния кодекс, с право присъдите да бъдат заличени от криминалните регистри след изтичането на една година. Съдът оправдал десетте жалбоподатели по обвинението за нарушаване на свободата на религиозни вярвания. Той разпоредил конфискуваните живописни платна да бъдат депозираны за съхранение в Музея за изкуство и история на кантона Фрибург. При разглеждането на делото, съдът

изслушал заключението на г-н Жан Кристоф Аман – куратор на “Кунстхале” в Базел, относно качествата на г-н Йозеф Феликс Мюлер като художник.

В своето решение съдът посочил на първо място, че “законът не определя понятието “неприличност” по смисъла на чл. 204 от НК и то следва да бъде изяснено чрез тълкуване, като се имат предвид намерението и целта на разпоредбата, както и мястото ѝ в законодателството и в цялата правна система”. След позоваване на съдебната практика на Федералния съд, районният съд констатирал: “В конкретния случай, макар и трите произведения на г-н Мюлер да не са сексуално предизвикателни за едно лице с обичайна чувствителност, те безспорно са най-малкото отблъскващи. Цялостното впечатление е за хора, отдали се на разпуснатост и дори перверзия. Темите – содомия, фелацио, сношения с животни, еректирали пениси, са очевидно морално обидни за голямата част от населението.” Съдът намерил, че вулгарността на произведенията е очевидна. Според него, не можело да се очаква от лице с нормална чувствителност да прозре отвъд това, което е нарисувано. “За да стори това, човек би трябвало да бъде придружаван на изложби от група сексолози, психолози, теоретици на изкуството и етнологии, които да му обясняват, че той погрешно си мисли, че е видял онова, което вижда в действителност.”

Освен това съдът приел, че сравненията с произведенията на Микеланджело и Бош са спекулативни. Не можело да се прави сравнение с творби, в които сексуалността намира място, но без да се изпада във вулгарност. “Грубата сексуалност не следва да бъде закриляна, дори когато има художествена цел. ... Сравнения с други цивилизации, чужди на западната цивилизация, са също така неуместни.”

Съдът решил, че картините не следва да бъдат унищожени. Като взел предвид експертното заключение за наличие на художествени достойнства, макар и без да го възприема изцяло, той приел, че за да се предотврати достъпа на публиката до тях, е достатъчно трите живописни платна да бъдат поверени на музей, чийто куратор ще има задължението да ги предоставя само на някои сериозни специалисти, които имат възможност да проявят към тях единствено художествен или културен интерес. Музеят на кантона Фрибург отговарял на тези изисквания и затова съдът решил трите конфискувани платна да бъдат депозирани там.

Всички осъдени обжалвали това решение на 24 февруари 1982 г. Съдът на кантона Фрибург отхвърлил жалбата на 26 април 1982 г.

На 18 юни 1982 г. жалбоподателите атакували решението от 26 април пред Федералния съд на Швейцария. Те поддържали, че кантоналният съд е тълкувал неправилно чл. 204 от НК и, по-специално, че не е държал сметка за обхвата на свободата на художествено изразяване, гарантирана от чл. 10 от Европейската конвенция.

Федералният съд отхвърлил това искане на 26 януари 1983 г., като отбелязал, че критерият за наличие на неприличност, който трябва да бъде прилаган от съдилищата, е дали цялостното впечатление от даден предмет или произведение причинява морално оскърбление на лице с обикновена чувствителност. Според съда, процесните живописни платна показвали оргия от противоестествени сексуални

действия, грубо отразени в голям формат, и обиждали чувството за сексуално благоприличие на лицата с обикновена чувствителност.

Съдът отбелязал също така, че съдържанието и обхватът на конституционните свободи се определят на основата на действащите федерални закони и това се отнася и за свободата на печата, свободата на изразяване на мнения и свободата на художествено изразяване, съгласно чл. 113 от Федералната конституция. Той напомнил, че в областта на художественото творчество вече е приемал, че произведенията на изкуството сами по себе си не се ползват от някакъв специален статут. Едно произведение на изкуството не било неприлично, ако художникът съумее да представи теми от сексуално естество в художествена, а не оскърбителна форма. “За да направи преценка, съдът не следва да разглежда произведението през очите на критика на изкуството, а трябва да реши дали произведението би могло да скандализира нищо неподозиращия посетител. Експертно заключение за художествените качества на въпросното произведение, следователно, е ирелевантно на този етап, въпреки че може да бъде от значение при вземането на решение какви действия да се предприемат за предотвратяване на нови нарушения - унищожаване или отнемане на предмета съгласно чл. 204, ал. 3 от НК.” Съдът не възприел тезата на жалбоподателите, че произведенията не са били публични по смисъла на закона. В това отношение той отбелязал, че те са били показани на изложба, открита за публиката, рекламирана на плакати и в пресата и без условия за достъп, като например възрастово ограничение. “Така въпросните живописни платна са били достъпни за неопределен кръг от хора, какъвто е критерият за “публичност” по смисъла на чл. 204 от НК...”

Накрая, Федералният съд обявил за недопустимо алтернативното искане за връщане на живописните платна, тъй като не е било своевременно направено пред кантоналния съд.

На 20 януари 1988 г., по искане на художника Йозеф Феликс Мюлер за преразглеждане на разпореждането за конфискация, районният наказателен съд постановил връщане на картините. Той приел, че по швейцарското право конфискацията има превантивен характер – законът не я отнасял към допълнителните наказания, а към “други мерки”. Конфискацията на имущество можела да представлява сериозна намеса при упражняване на имуществени права и трябвало да съответства на желаната цел. Съдът приел, че макар и законът да не го предвижда изрично, разпореждане за конфискация на произведение на изкуството може да бъде впоследствие отменено или изменено – било защото конфискуваният предмет не представлява повече опасност и такава мярка не е необходима, било защото нужната степен на сигурност може да бъде достигната и с друга, по-мека мярка.

Съдът отбелязал също така, че решенията относно свободата на изразяване и нейния обхват често се позовават на чл. 10 от Конвенцията и в тази област практиката на органите, установени от Конвенцията, има пряко влияние върху швейцарската правна система, като укрепва свободата на индивидите и съдебните гаранции. Той разгледал въпроса дали все още са валидни основанията, на които се е позовал при издаването на заповедта за конфискация, ограничаваща свободата на изразяване на художника Мюлер. Приел, че докато ограничението е било

необходимо в едно демократично общество през 1982 г. и е било оправдано от необходимостта да се предпазят и защитят моралът и правата на другите, понастоящем то можело да бъде отменено. Съдът отбелязал, че конфискацията не е била абсолютна, а временна, което позволявало нейното преразглеждане, и преценил, че превантивната мярка е изпълнила своята функция, а именно да осигури такива живописни платна да не бъдат излагани отново на публично място, без вземане на предпазни мерки. Той постановил художникът да получи обратно своите произведения, без да обвързва това си решение с определени задължения, тъй като г-н Мюлер вече знаел, че ако реши да изложи трите картини отново на друго място, поема риска от нови мерки от страна на съдилищата, на основание чл. 204 от НК. Съдът отбелязал също, че докато през 1982 г. художникът се е стремил да привлече, чрез излагането на предизвикателни картини в бивша семинария, внимание към себе си и към организаторите на изложбата, то по-късно той е постигнал определена репутация и може би ще прецени, че не е необходимо да шокира чрез вулгарност. Съдът заключил, че няма причина да се смята, че в бъдеще той ще използва трите живописни платна, за да обижда моралната чувствителност на другите.

Йозеф Феликс Мюлер получил картините си през март 1988 г.

В свои решения от 1957 г., 1960 г. и 1961 г. швейцарският Федерален съд последователно е приемал, че всяко произведение, което засяга чувството за сексуално благоприличие по начин, който е трудно да се приеме, е неприлично. Това можело да се изразява в сексуално предизвикване на нормален индивид или в пораждането у такъв на възмущение или отвращение. Да се “публикува” такова произведение означавало то да се направи достъпно за неограничен кръг лица. През 1963 г. съдът приел, че ако едно неприлично произведение е от безспорен културен интерес, достатъчно е да не бъде излагано пред обществото, за да се смята, че е изпълнено изискването на закона то да бъде “унищожено”. В друго решение от 1963 г. Федералният съд постановил, че доколкото унищожаването е мярка, а не наказание, “то не бива да отива по-далече от необходимото за постигане на желаната цел”. Когато ставало дума за порнографски публикации, лишени от художествена, литературна или научна стойност, те трябвало да бъдат унищожавани физически и без възможност за възстановяване – не само поради отсъствието на каквато и да било културна стойност, но и защото това бил единственият адекватен начин за защита на обществото от опасността, която те съставлявали. Съвсем различен бил случаят, когато ставало дума за незаменимо произведение на изкуството. В този случай имало сблъсък на два противоречиви интереса, като и двата били важни с оглед на цивилизацията, към която Швейцария принадлежи – нравственият и културният интерес. В такъв случай законодателството и съдилищата трябвало да намерят начин да “примирят” тези два интереса. Така, като е прилагал чл. 204 от НК, Федералният съд е приел, че винаги следва да се има предвид, че художественото творчество само по себе си трябва да се подчинява на определени ограничения с оглед на морала на обществото, но въпреки това трябва да съществува и определена творческа свобода. Следователно, задача на съдилищата било по всяко дело да преценяват с оглед на всички обстоятелства, дали е необходимо физическо унищожаване или са достатъчни по-снизходителни мерки. Задължителното изискване на чл. 204, ал. 3 щяло следователно да бъде спазено, ако се предприемат ефективни мерки едно

произведение от безспорен културен интерес да бъде достъпно само за ограничен брой сериозни специалисти.

Делото, по което Федералният съд постановил горното решение, се отнасяло за 7 релефа от слонова кост и 30 графични отпечатъка на антично японско изкуство. Съдът приел, че изискването на закона за тяхното “унищожаване” е било изпълнено чрез поставянето им в музей.

Връщане на конфискувани неприлични произведения било постановявано в практиката на Апелативния съд на Базел – на наследниците на живописеца Курт Фарнер била върната картина, конфискувана през 1960 г., след като той бил осъден за нарушаване на свободата на религиозни вярвания. Апелативният съд приел, че тъй като конфискацията “винаги представлява намеса в упражнението на правото на собственост на засегнатото лице, в съответствие с принципа на пропорционалността такава мярка не трябва да отива по-далеч от това, което е необходимо, за да се поддържа сигурността”. Съдът добавял, че този принцип се прилага, по-специално, когато предметът – обект на конфискацията е невъзможно да бъде заменен. Следователно, принципът се прилагал по-стриктно по отношение на произведение на изкуството (например живописно платно), отколкото за оръжие, използвано за извършване на престъпление. И най-сетне, с оглед на превантивния характер на мярката, тя трябвало да остане в сила само за такъв период от време, в който са налице законовите изисквания. Следователно, “една заповед за конфискация на произведения на изкуството може впоследствие да бъде изменена или отменена – било защото конфискуваният обект вече не е опасен и мярката не е вече необходима, било защото нужната степен на безопасност може да бъде достигната чрез друга, по-низходителна мярка”.

Резюме на решението на Европейския съд

Жалбоподателите се оплакват, че осъждането им и конфискуването на картините нарушава чл. 10 от Конвенцията.

Правителството не се съгласява с това твърдение. Комисията също го отхвърля по отношение на първата оспорвана от жалбоподателите мярка, но го приема по отношение на втората.

“Жалбоподателите безспорно са упражнили правото си на свобода на изразяване – първият от тях като е нарисувал и след това изложил въпросните произведения на изкуството, а деветте други – като са му дали възможността да ги покаже пред публика на изложбата “Fri - Art 81”, която са организирали.

Наистина, чл. 10 не уточнява, че свободата на художествено изразяване, която се разглежда тук, влиза в приложното му поле. От друга страна обаче, той не прави разграничение между различните форми на изразяване. Както приемат всички страни в производството пред Съда, този текст включва и свободата на художествено изразяване – особено в рамките на свободата да се получават и разпространяват информация и идеи – което дава възможност за участие в обмена на културна, политическа и социална информация и идеи от всякакъв вид. Потвърждение, че подобно тълкуване е правилно, намираме във второто изречение на т. 1 от чл. 10, което се отнася за “дейността на радио- и телевизионните компании

и производителите на кинематографична продукция” – организации, чиято дейност обхваща и сферата на изкуството. Потвърждение за това, че понятието за свобода на изразяване включва и художественото изразяване, може да бъде открито също така в [чл. 19, ал. 2 от Международния пакт за граждански и политически права](#), който специално включва в правото на свобода на изразяване и информация и идеи ”във формата на изкуство”.

Жалбоподателите очевидно са претърпели “намеса на държавните власти” при упражняване на тяхната свобода на изразяване – първо, поради тяхното осъждане от районния наказателен съд на 24 февруари 1982 г., което е било потвърдено от Фрибургския кантонален съд на 26 април 1982 г., и след това от Федералния съд на 26 януари 1983 г.; и второ, поради конфискуването на живописните платна, което е било разпоредено по същото време, а впоследствие е било отменено.

Такива мерки, представляващи “наказания” или “ограничения”, не противоречат на Конвенцията по силата на самия факт, че засягат свободата на изразяване, тъй като упражняването на това право може да бъде ограничавано при условията, предвидени в т. 2 на чл. 10. Следователно двете мерки, срещу които се правят оплаквания, не биха нарушавали чл. 10, ако са “предвидени от закона, имат една или повече законни цели според т. 2 на този член и са “необходими в едно демократично общество” за постигане на посочените цел или цели.

Също както и Комисията, Съдът ще разгледа последователно оплакванията на жалбоподателите по отношение на присъдата и по отношение на конфискацията на картините от тази гледна точка.”

I. По отношение на присъдата

1. “Предвидени от закона”

Жалбоподателите твърдят, че приложимият текст от Наказателния кодекс (чл. 204, ал. 1) и по-специално терминът “неприлични” са прекалено неопределени и не дават възможност за съответно регулиране на поведението, поради което художникът и организаторите на изложбата не са могли да предвидят, че биха извършили престъпление.

Съдът припомня установената си практика по отношение на “предвидимостта”: правната норма трябва да бъде формулирана с достатъчна прецизност, за да даде възможност на гражданина – при необходимост след подходящ съвет – да предвиди в една разумна според обстоятелствата степен последиците от определено действие (вж. решението от 24.03.1988 г. по делото [Олсон](#)¹, А.130, стр. 30, §61 /a/). В същото време, невъзможно е да бъде достигната абсолютна прецизност, особено в области, в които ситуацията се променя в зависимост от преобладаващите възгледи в обществото. “Необходимостта да бъде избегната прекалена скованост и да се държи сметка за изменящите се обстоятелства води до неизбежно формулиране на много закони с повече или по-малко

---

¹ Olsson v. Sweden

неопределени понятия (цитираното решение по делото *Олсон*). Наказателноправните разпоредби относно “неприличието” попадат в тази категория.

В настоящия случай е нужно да се отбележи също така, че са съществували редица последователни решения на Федералния съд на Швейцария относно “публикуването” на “неприлични” материали. Тези решения, които са били достъпни, тъй като са били публикувани и са били прилагани от по-нискостоящите съдилища, допълват буквата на чл. 204, ал. 1 от Наказателния кодекс. Следователно, присъдата на жалбоподателите е била “предвидена от закона” по смисъла на чл. 10, т. 2 от Конвенцията.”

2. Относно законността на преследваната цел

Правителството поддържа, че намесата е била в интерес на защитата на морала и на правата на другите. По този въпрос то се е обосновало преди всичко с реакцията на един мъж и неговата дъщеря, които посетили изложбата “Fri - Art 81”.

“Съдът приема, че чл. 204 от швейцарския Наказателен кодекс цели да защити обществения морал и няма причина да се предполага, че като са приложили този текст в настоящия случай, швейцарските съдилища са преследвали някаква друга цел, несъвместима с Конвенцията. Освен това, както е подчертала Комисията, съществува естествена връзка между защитата на морала и защитата на правата на другите. Следователно, присъдата на жалбоподателите е преследвала законна цел по смисъла на чл. 10, т. 2.”

3. “Необходими в едно демократично общество”

Според жалбоподателите, свободата на художествено изразяване е от толкова основно значение, че забраняването на едно произведение или осъждането на художника за криминално деяние засяга самата същност на правото, гарантирано от чл. 10, и има разрушителни последици за демократичното общество.

Според становището на правителството, намесата в конкретния случай е била необходима, по-специално като се имат предвид изобразеното върху платната и конкретните обстоятелства, при които те са били изложени.

Комисията е преценила, че швейцарските съдилища са могли с основание да приемат, че платната са неприлични, и са били в правото си да осъдят жалбоподателите съгласно Наказателния кодекс.

“Съдът последователно е приемал, че в чл. 10, т. 2 прилагателното “необходими” включва в себе си съществуването на “належаща обществена нужда” (виж решението от 8.07.1986 г. по делото [Лингенс](#)², А.103, стр. 25, § 39). Договарящите държави имат определена свобода на преценка при установяването на това дали съществува такава нужда, но тя върви ръка за ръка с европейския контрол, който обхваща както законодателството, така и решенията, които го прилагат, дори и постановените от независими съдилища. Съдът, следователно, е оправомощен да

---

² *Lingens v. Austria*

даде окончателно решение за това дали едно “ограничение” или една “санкция” са съвместими със свободата на изразяване, както тя се закриля от чл. 10.

При упражняване на своята контролна юрисдикция Съдът не може да се ограничи с изолираната преценка на оспорваните съдебни решения. Той трябва да ги разгледа в светлината на случая като цяло, включително въпросните картини и обстоятелствата, при които те са били изложени. Съдът трябва да определи дали оспорваната намеса е била “пропорционална на преследваната законна цел” и дали мотивите, изложени от швейцарските съдилища в нейна подкрепа, са “релевантни и достатъчни” (цитираното по-горе решение).”

Съдът припомня подчертаното в по-раншните му решения значение на свободата на изразяване като една от основите на демократичното общество и важно условие за неговото развитие и за реализацията на индивида, както и това, че тя се отнася и за информация и идеи, които засягат, шокират или смущават (решението от 7.12.1976 г. по делото [Хендисайд](#)³, А.24, стр. 23, § 49).

“Тези, които създават, изпълняват, разпространяват или излагат произведения на изкуството, допринасят за обмена на идеи и мнения, който е съществен за едно демократично общество. Оттук следва задължението на държавата да не посяга неоправдано върху свободата им на изразяване. Художниците и тези, които представят техните произведения, определено нямат “имунитет” срещу възможността за налагане на ограничения, както е предвидено в т. 2 на чл. 10. Всяко лице, което упражнява свободата си на изразяване, поема, в съответствие с изричния израз на тази точка, “задължения и отговорности”. Техният обхват ще зависи от положението на лицето и от средствата, които то използва (виж *mutatis mutandis* цитираното решение по делото *Хендисайд*, стр. 23, § 49). При преценката за това, дали санкцията е била “необходима в едно демократично общество”, Съдът не може да игнорира този аспект на въпроса.

Присъдата на жалбоподателите, основана на чл. 204 от швейцарския Наказателен кодекс, е имала за цел да защити морала. Днес, както и по времето, когато е постановено решението по делото *Хендисайд* (цитирано по-горе), в правния и социален ред, установен от договарящите държави, не е възможно да се открие единна европейска концепция за морал. Гледището за изискванията на морала варира според времето и мястото, особено в нашата ера, която се характеризира със значително развитие на възгледите по този въпрос. Поради прекия си и непрекъснат контакт с живота в техните страни, държавните власти по принцип са в по-добра позиция в сравнение с международния съдия, когато трябва да се даде становище за точното съдържание на тези изисквания, както и за “необходимостта” от “ограничения” или “санкции”, предназначени да ги задоволят.

По настоящото дело трябва да се подчертае, както швейцарските съдилища са констатирани при първо- и второинстанционното разглеждане на делото в кантона, а и на федерално равнище, че процесните живописни платна изобразяват по груб начин сексуални отношения, по-специално между хора и животни. Те са били нарисувани на място – в съответствие с целите на изложбата, която е била замислена

---

³ *Handyside v. the United Kingdom*

като спонтанна – и публиката е имала свободен достъп до тях, тъй като организаторите не са наложили никаква такса или ограничение за възрастта.

Съдът признава, както това са сторили и швейцарските съдилища, че схващанията за морал в областта на сексуалния живот са се променили за последните години. Въпреки това, след като разгледа оригиналните живописни платна, Съдът не намира за необосновано становището на швейцарските съдилища, че тези картини, като поставят ударение върху сексуалността в някои от нейните най-груби форми, са могли да “нарушат чувството за сексуално благоприличие на лицата с обикновена чувствителност”. При конкретните обстоятелства, като се държи сметка за свободата на преценка, която им е оставена съгласно чл. 10, т. 2, швейцарските съдилища са били в правото си да преценят, че е “необходимо” за защитата на морала на жалбоподателите да бъде наложена глоба за излагане на неприлични материали.”(...)

“В заключение, оспорваната мярка не е нарушила чл. 10 от Конвенцията.”⁴

II. Относно конфискацията на живописните платна

1. “Предвидено от закона”

“Според жалбоподателите, конфискацията на живописните платна не е била предвидена от закона, тъй като е била в противоречие с ясната разпоредба на чл. 204, ал. 3 от швейцарския Наказателен кодекс, според която приетите за неприлични материали следва да бъдат унищожени.

Правителството и Комисията правилно се позовават на развитието на швейцарската съдебна практика по тази разпоредба. (...). Достъпна за обществеността и следвана от по-нискостоящите съдилища, тази практика е облекчила строгостта на чл. 204, ал. 3. Следователно, оспорваната мярка е била “предвидена от закона” по смисъла на чл. 10, т. 2 от Конвенцията.”

2. Законност на преследваната цел

Не се спори, че конфискуването на живописните платна е целяло да защити морала в обществото, следователно е съществувал законен интерес съгласно чл. 10, т. 2.

3. “Необходимо в едно демократично общество”

Жалбоподателите считат, че конфискацията не е била пропорционална на преследваната цел. Те твърдят, че приложената драконовска мярка не е била наложителна и че държавните власти във Фрибург в действителност са наложили своето схващане за морал в цялата страна, а това е неприемливо, нееднозначно и в противоречие с Конвенцията, като се има предвид многообразието на мненията по въпроса.

---

⁴ Решението е взето с мнозинство от 6 гласа срещу 1.

Правителството отхвърля тези твърдения, като сочи, че швейцарските съдилища са взели минимално необходимите мерки. Постановената на 20 януари 1988 г. отмяна на заповедта за конфискация, която жалбоподателят е могъл да поиска и по-рано, ясно показвала, че конфискацията не е нарушила принципа за пропорционалност, а точно обратното – представлявала негово приложение.

Комисията е приела, че конфискуването е било непропорционално на преследваната законна цел. По нейно мнение, съдебните органи не са били овластени да претеглят конфликта на интереси и да разпоредят други мерки, по-малко сурови от конфискацията за неопределено време.

“Правен принцип, който е възприет от всички договарящи държави, допуска конфискуването на “предмети, чиято употреба законосъобразно е преценена като недопустима и опасна за обществото като цяло” (виж цитираното по-горе решение по делото [Хендисайд](#), стр. 30, § 63). По конкретното дело целта е била да се защити обществото от повтаряне на нарушението.

Присъдите на жалбоподателите са отговаряли на истинска обществена необходимост по смисъла на чл. 10, т. 2. Същите основания, които оправдават тази мярка, са приложими, по мнение на Съда, и относно разпореждането за конфискация, издадено по същото време.

Без съмнение, както правилно са посочили жалбоподателите и Комисията, по-специален проблем възниква в случаите като настоящия, когато конфискуваният предмет е оригинално живописно платно: поради взетата мярка художникът не може да използва своето произведение по какъвто и да било начин, по който би пожелал. Така Йозеф Феликс Мюлер е загубил по-специално възможността да излага своите картини на места, където изискванията с оглед защитата на морала се смятат за по-малко стриктни, в сравнение с Фрибург.

Трябва да се посочи обаче, че съобразно съдебна практика, установена по делото Фарнер през 1980 г. и приложена в настоящия случай, за собственика на конфискувано произведение съществува възможността да поиска от съответния съд на кантона да отмени заповедта за конфискация или да я измени, ако въпросното произведение вече не представлява опасност, или ако друга по-снизходителна мярка би била достатъчна за защита на интересите на морала”. В решението си от 20 януари 1988 г. районният наказателен съд е посочил, че “първоначалната конфискация “не е била абсолютна, а само за неопределен срок, което дава възможност да се поиска преразглеждане”. Той е уважил искането на г-н Мюлер поради това, че “превантивните мерки са изпълнили своята функция, а именно да се гарантира, че такива платна няма да се излагат отново пред публиката, без известни предпазни мерки”.

Наистина, първият жалбоподател е бил лишен от своите произведения в продължение на близо 8 години, но нищо не го е възпирало да поиска по-рано те да му бъдат върнати. Съответната съдебна практика на Апелативния съд в Базел е била публична и достъпна ... и нищо не сочи, че подобно искане би било отхвърлено.

Като се има предвид изложеното, както и свободата на преценка на швейцарските съдилища, те са били в правото си да приемат, че конфискацията на процесните платна е била “необходима” за защита на морала.

В заключение, с обсъжданата мярка не е бил нарушен чл.10 от Конвенцията.”⁵

---

⁵ Решението е взето с мнозинство от 5 гласа срещу 2.